

УДК 329 (477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-45-50

**Юрій
КИРИЧЕНКО[©]**
доктор юридичних
наук, професор

**Лілія
БАСЬВА[©]**
кандидат
юридичних наук,
доцент

(Національний університет «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна)

ПРАВО НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Досліджено положення відповідних норм конституцій України та європейських держав, в яких закріплено право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. На підставі порівняльно-правового аналізу зроблено висновок про відповідність положень ст. 49 Конституції України вимогам міжнародних документів із прав людини.

Ключові слова: конституція, права людини, право на охорону здоров'я, медична допомога, медичне страхування.

Постановка проблеми. Право на охорону здоров'я посідає особливе місце серед усіх конституційних прав людини, оскільки здоров'я є її невід'ємним благом, без якого тією чи іншою мірою втрачає значення решта цінностей, адже хвора людина так чи інакше обмежена у своїй фізіологічній і соціальній активності тощо. Проблема здоров'я людини набуває дедалі більшої актуальності, успішне розв'язання якої залежить від ефективної державної політики в окресленій сфері.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Науково-теоретичним і практичним підґрунтям для дослідження конституційного права на охорону здоров'я стали відповідні положення норм конституцій України та європейських держав, а також наукові праці З. Гладун, Т. Грузевої, Г. Іншакової, Н. Камінської, В. Кострова, В. Москаленко, Ю. Назарко, А. Пазенок, О. Семенюк, І. Сенюти, О. Солдатенко, М. Стефанчук, Ю. Швець, А. Шевченко та інших учених.

Водночас слід констатувати, що більшість досліджень присвячені окремим аспектам права на охорону здоров'я, взаємозв'язку з іншими конституційними правами людини, питанням відповідальності за порушення порядку надання медичної допомоги тощо.

Метою статті є проведення порівняльно-правового аналізу відповідних положень норм конституцій України та європейських держав щодо регулювання права на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Виклад основного матеріалу. Серед усіх конституційних прав людини вагоме місце посідає право на охорону здоров'я, котре охоплює систему заходів, спрямованих на забезпечення збереження та розвитку фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій тривалості життя [1, с. 121]. Це право сприяє особистій свободі людини, а саме можливості безперешкодного вибору різних варіантів поведінки у межах соціальних відносин, що є однією з умов її активної життєдіяльності.

© Ю. Кириченко, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1212-1622>

kirichenko_yuriy84@ukr.net

© Л. Баєва, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8161-9005>

baeva_liliya@ukr.net

Слід наголосити, що в юридичній літературі немає єдності щодо визначення терміна «право на охорону здоров'я». Так, І. Сенюта та Д. Клапатий визначають це право як загальносоціальне (природне) право людини, котре дає можливість людині використовувати усі соціальні, насамперед державні, засоби, спрямовані на збереження, зміцнення, розвиток та, у випадку порушення, відновлення максимально досяжного рівня фізичного й психічного стану її організму [2, с. 35]. А на думку Ю. Назарко та Н. Камінської, право на охорону здоров'я – це природне, невід'ємне і непорушне право людини, нормативно закріплене на національному та міжнародному рівнях, котре охоплює всі можливі засоби для розвитку, збереження, забезпечення та, у випадку порушення, відновлення гармонійного рівня фізичного, психічного та душевного стану її організму [3, с. 41].

Наразі Україна перебуває на шляху реформування та вдосконалення регулювання, реалізації та захисту права на охорону здоров'я, у тому числі шляхом зміни існуючої нормативно-правової бази. Насамперед держава має створити умови для ефективного забезпечення і доступності для всіх права на охорону здоров'я, збереження і зміцнення здоров'я нації. Створення належної законодавчої бази у цій сфері, а також приведення законодавства про охорону здоров'я у відповідність до міжнародно-правових стандартів є важливим завданням держави [3, с. 11–12].

Право на охорону здоров'я – це міжнародно визнане право, що знайшло своє відображення в Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права та Європейській соціальній хартії (переглянутій), а також у конституціях Азербайджану, Албанії, Андорри, Болгарії, Вірменії, Грузії, Естонії, Іспанії, Італії, Латвії, Ліхтенштейну, Литви, Люксембурга, Північної Македонії, Молдови, Монако, Нідерландів, Польщі, Португалії, Румунії, Сан-Марино, Сербії, Словаччини, Словенії, Туреччини, Угорщини, Хорватії, Чехії, Чорногорії та Швейцарії.

Аналіз міжнародних документів у сфері прав людини дає підстави стверджувати про неоднозначність визначення права на охорону здоров'я, що, на думку З. Гладун, негативно впливає на правозастосовчу практику [4, с. 9]. Так, у ст. 25 Загальної декларації прав людини право на охорону здоров'я сформульовано як «право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини» [5, с. 12]; у п. 1 ст. 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права це право трактується як «право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я» [5, с. 43], а в ст. ст. 11 та 13 Європейської соціальної хартії (переглянутої) зазначене право сформульоване відповідно як «право на охорону здоров'я» та «право на соціальну та медичну допомогу» [5, с. 109–110].

Немає єдності щодо регулювання права на охорону здоров'я і в конституціях європейських держав. У переважній більшості європейських держав це право закріплено окремою нормою. Водночас у конституціях Люксембургу та Туреччини воно є складовою права на соціальне забезпечення та частиною права на здорове навколишнє середовище. У деяких європейських державах зазначене право розглядається як обов'язок держави у сфері охорони здоров'я. При цьому, як зауважують В. Москаленко, Т. Грузева та Г. Іншакова, включення права на охорону здоров'я у конституцію та його обсяг тісно пов'язані з типом правової системи держави: у тих країнах, де переважає звичаєве право, воно не згадується, у державах із цивільним правом – згадується інколи, а у державах соціалістичної орієнтації – завжди [6, с. 55].

Право на охорону здоров'я знайшло своє закріплення й у ст. 49 Конституції України, у ч. 1 якої зазначено, що «кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування» [7]. Зі змісту цієї частини випливає, що суб'єктом згаданого права є людина, яка позначена безособовим терміном «кожен» або «кожна людина». Аналогічний підхід застосували й законодавці деяких європейських держав. Наприклад, у Конституції Болгарії використовується термін «громадяни», у Конституції Північної Македонії – «кожен громадянин», у Конституції Португалії закріплено термін «усі», у Конституції Хорватії – «кожному громадянину», а в Конституції Монако досліджуване право сформульовано як право осіб, які належать до відповідної нації (монегасків). У конституціях інших європейських держав суб'єкт права на охорону здоров'я зовсім не визначений.

Зі змісту положення ч. 1 ст. 49 Конституції України випливає, що структурними

елементами права на охорону здоров'я є право на медичну допомогу та медичне страхування [7]. Конституційний Суд України у своєму рішенні відзначив, що термін «медична допомога» широко вживається у національному законодавстві України [8]. Але, незважаючи на поширене застосування цього поняття, воно не має однозначного визначення, що не тільки надає правозастосовцю широкий спектр дій, а й ускладнює обґрунтованість і законність прийнятих ним рішень.

Слід наголосити, що найбільш деталізовано зміст терміна «медична допомога» розкрито у ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», згідно з якою «медична допомога – це діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами» [9]. А на думку С. Булеци, «медична допомога – це комплекс заходів медико-соціального характеру, що включає профілактичну, лікувальну, діагностичну, реабілітаційну, протезно-ортопедичну і зубопротезну допомогу, а також догляд та обслуговування дітей, хворих, непрацездатних та інвалідів» [10, с. 12].

Необхідною гарантією щодо забезпечення належної організації охорони здоров'я є розвиток системи медичного страхування, що передбачає страхування на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини [11, с. 352]. Запровадження в Україні медичного страхування – це закономірний процес, оскільки, як свідчить міжнародний досвід, медичне страхування є одним із найефективніших джерел фінансування галузі охорони здоров'я, і той факт, що запровадження медичного страхування в Україні розширить джерела фінансування цієї сфери, не викликає сумнівів [12, с. 57–58].

Досвід європейських держав засвідчив високу ефективність різних моделей та систем медичного страхування населення. А фінансове забезпечення здійснюється з державного бюджету, коштів підприємств і внесків приватних осіб. Так, у ч. 2 ст. 51 Конституції Словенії зазначено, що «законом визнаються права на використання системою охорони здоров'я, що фінансується за рахунок суспільних засобів» [13], а в п. 2 ст. 52 Конституції Болгарії закріплено, що «охорона здоров'я громадян фінансується із державного бюджету, роботодавцями, особистими та колективними страховими внесками і з інших джерел...» [14].

Слід зазначити, що медичне страхування може проводитися у різних формах (обов'язковій або добровільній), вибір якої залежить від конкретних економічних і культурно-історичних умов, особливостей демографічних і соціальних показників, рівня захворюваності та інших чинників, що характеризують загальний стан здоров'я та рівень медичного обслуговування. Але при цьому Україна, як і більшість європейських держав, надає перевагу саме добровільному медичному страхуванню, що, у свою чергу, свідчить про недостатнє державне фінансування системи надання населенню медичної допомоги.

Конституція України в ч. 2 ст. 49 встановила, що «охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм» [7]. На наш погляд, закріплювати положення, котре стосується питань фінансування відповідних програм у сфері охорони здоров'я, а також надавати перелік таких програм на конституційному рівні є недоречним, адже такі питання повинні регулюватися галузевим законодавством. І тому є доцільним вилучити зазначене положення з тексту Конституції України.

Головним обов'язком держави в галузі охорони здоров'я є створення умов для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування, оскільки проблеми здоров'я населення вимагають постійної уваги з боку держави, а розвиток системи охорони здоров'я має бути пріоритетним серед основних напрямів соціальної політики. Тобто держава зобов'язана забезпечити і створити рівні можливості для кожної людини, незалежно від рівня соціального статусу, службового становища чи матеріального добробуту. При цьому ефективність передбачає отримання максимально високих результатів від профілактичних, діагностичних, лікувальних, реабілітаційних заходів, що забезпечуються належною якістю медичної допомоги, а доступність означає відсутність будь-яких територіальних, організаційних, фінансових та інших перешкод в отриманні необхідної допомоги [15, с. 188].

Важливою гарантією реалізації права на охорону здоров'я є надання у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медичної допомоги безоплатно. Згідно з Рішенням Конституційного Суду України термін «безоплатність» означає, що індивід, який отримує таку допомогу у державних і комунальних закладах охорони

здоров'я, не повинен відшкодувати її вартість ні у вигляді будь-яких платежів, ні у будь-якій формі, незалежно від часу надання медичної допомоги [8].

Варто нагадати, що діюча в Україні система охорони здоров'я формувалася як складова частина планової соціалістичної економіки, що забезпечувалася державним фінансуванням за рахунок бюджетних коштів. Інші джерела фінансування в той час не розглядались, оскільки на законодавчому рівні декларувалося надання всім громадянам без винятку медичної допомоги безоплатно [11, с. 355]. Подібний підхід щодо фінансування системи охорони здоров'я застосували і окремі європейські держави. Так, у ст. 40 Конституції Словаччини зазначено, що «...громадяни мають право на безоплатне медичне обслуговування та медичну допомогу на умовах, встановлених законом» [16], а в п. 1 ст. 52 Конституції Болгарії закріплено: «громадяни мають право на... безоплатне медичне обслуговування на умовах і в порядку, визначених законом» [14, с. 402]. Водночас у деяких європейських державах медичну допомогу надають безоплатно не всім громадянам, а лише залежно від їхнього матеріального і соціального становища. Зокрема, Конституція Італії в ч. 1 ст. 32 містить положення, відповідно до якого «Республіка... гарантує безоплатне лікування для незаможних» [17].

Як зазначає О. Солдатенко, нині існує пропозиція внести зміни до ст. 49 Конституції України у частині надання медичної допомоги безоплатно лише у межах коштів, визначених державним і місцевим бюджетами, що обмежить права громадян на захист, поліпшення чи зміцнення здоров'я. Такий підхід, на її думку, видається не зовсім правильним хоча б із огляду на те, що можливим є розроблення такого механізму запровадження в Україні медичного страхування, котрий повністю відповідав би і Конституції України, і Рішенню Конституційного Суду України [18, с. 22–23]. При цьому варто наголосити, що заклади охорони здоров'я не мають фінансової можливості надавати весь спектр медичних послуг громадянам безоплатно, а досліджувана норма має більш декларативний характер.

У ч. 4 ст. 49 Конституції України закріплено положення, котре встановлює обов'язок держави щодо піклування про розвиток фізичної культури і спорту, а також забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя. На нашу думку, це положення не потребує змін, оскільки відповідає вимогам п. «с» ч. 2 ст. 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права стосовно обов'язку держав уживати заходів щодо запобігання і лікування епідемічних, ендемічних, професійних та інших хвороб і боротьби з ними.

Висновки. Отже, вищевикладене дає підстави стверджувати, що положення ст. 49 Конституції України здебільшого змістовно кореспондуються і корелюються з міжнародними документами з прав людини, а порівняно з відповідними нормами основних законів європейських держав Конституція України є найбільш соціально орієнтованою і надає громадянам ширший спектр гарантій здійснення їхнього права на охорону здоров'я.

Список використаних джерел

1. Пазенок А. Конституційне право на охорону здоров'я: сучасний стан та перспективи розвитку. *Право України*. 2010. № 3. С. 120–125.
2. Сенюта І. Я., Клапатай Д. Й. Права учасників антитерористичної операції у сфері охорони здоров'я. Львів : Вид-во ЛЮБФ «Медицина і право», 2016. 64 с.
3. Назарко Ю. В., Камінська Н. В. Конституційне право на охорону здоров'я в Україні та державах Європейського Союзу: порівняльно-правове дослідження : монографія. Київ: КНТ, 2022. 282 с.
4. Гладун З. Права людини у сфері охорони здоров'я. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2004. Вип. 40. С. 8–23.
5. Права людини: міжнародні договори Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи / упоряд. В. Павлик, В. Тесленко. Київ : Факт, 2001. 152 с.
6. Москаленко В. Ф., Грузева Т. С., Іншакова Г. В. Право на охорону здоров'я у нормативно-правових актах міжнародного та європейського рівня. Харків : ВПП «Контраст», 2006. 296 с.
7. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу) від 29 травня 2002 р. № 10-

рп/2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02#Text>.

9. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

10. Булеца С. Б. Право фізичної особи на життя та здоров'я як об'єкт цивільно-правової регламентації: порівняльно-правовий аналіз регулювання в Україні, Угорській, Словацькій та Чеській республіках : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Одеська національна юридична академія. Одеса, 2005. 22 с.

11. Кириченко Ю. В. Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні в контексті європейського досвіду : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 540 с.

12. Солдатенко О. Перспективи реалізації конституційного права громадян на охорону здоров'я через медичне страхування. *Право України*. 2009. № 3. С. 54–58.

13. Конституція Республіки Словенія від 23 грудня 1991 р. URL : <http://lib.rada.gov.ua/static/LIBRARY/catalog/law/sloven1.html>.

14. Конституція на Республіка Българія. *Народно събрание на Република България*. URL : <https://www.parliament.bg/bg/const>.

15. Семенюк О. Право людини на охорону здоров'я, медичну допомогу і соціальне страхування в Україні: реальність чи декларація? *Права людини: теорія, реальність, перспективи : матеріали Регіон. наук.-практ. конф.* (м. Дніпропетровськ, 05 груд. 2008 р.). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2008. С. 185–190.

16. Ústava Slovenskej republiky. *Slov-Lex*. URL : <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/>.

17. Конституція Італійської Республіки (з передмовою Володимира Шаповала). Київ : Москаленко О.М., 2018. 62 с. URL : https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/1541579165const_italy.pdf.

18. Солдатенко О. Право на охорону здоров'я у Конституціях України та інших європейських держав. *Право України*. 2008. № 8. С. 20–24.

Надійшла до редакції 30.05.2024

Прийнято до опублікування 07.06.2024

References

1. Pazenok, A. (2010) Konstytutsiine pravo na okhoronu zdorovia: suchasnyi stan ta perspektvyu rozvytku [The constitutional right to health care: current state and prospects for development]. *Pravo Ukrainy*. № 3, pp. 120–125. [in Ukr.].

2. Seniuta, I. Ya., Klapaty, D. Y. (2016) Prava uchashnykiv antyterrorystychnoi operatsii u sferi okhorony zdorovia [The rights of the participants of the anti-terrorist operation in the field of health care]. Lviv : Vyd-vo LOBF «Medytsyna i pravo». 64 p. [in Ukr.].

3. Nazarko, Yu. V., Kaminska, N. V. (2022) Konstytutsiine pravo na okhoronu zdorovia v Ukraini ta derzhavakh Yevropeiskoho Soiuzu: porivnialno-pravove doslidzhennia [The constitutional right to health care in Ukraine and the states of the European Union: a comparative legal study] : monohrafiia. Kyiv: KNT. 282 p. [in Ukr.].

4. Hladun, Z. (2004) Prava liudyny u sferi okhorony zdorovia [Human rights in the field of health care]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia yurydychna*. Vyp. 40, pp. 8–23. [in Ukr.].

5. Prava liudyny: mizhnarodni dohovory Orhanizatsii Obiednanykh Natsii ta Rady Yevropy [Human rights: international treaties of the United Nations and the Council of Europe] / uporiad. V. Pavlyk, V. Teslenko. Kyiv : Fakt, 2001. 152 p. [in Ukr.].

6. Moskalenko, V. F., Hruziova, T. S., Inshakova, H. V. (2006) Pravo na okhoronu zdorovia u normatyvno-pravovykh aktakh mizhnarodnoho ta yevropeiskoho rivnia [The right to health care in regulatory legal acts at the international and European level]. Kharkiv : VPP «Kontrast». 296 p. [in Ukr.].

7. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] vid 28 chervnia 1996 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. St. 141. [in Ukr.].

8. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam 53 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhennia chastyny tretioi statii 49 Konstytutsii Ukrainy «u derzhavnykh i komunalnykh zakladakh okhorony zdorovia medychna dopomoha nadaietsia bezoplatno» (sprava pro bezoplatnu medychnu dopomogu) [The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case based on the constitutional submission of 53 People's Deputies of Ukraine regarding the official interpretation of the provisions of the third part of Article 49 of the Constitution of Ukraine «in state and communal health care institutions, medical care is provided free of charge» (the case about free medical care)] vid 29 travnia 2002 r. № 10-рп/2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02#Text>. [in Ukr.].

9. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia [Fundamentals of Ukrainian legislation on health care] : Zakon Ukrainy vid 19 lystopada 1992 r. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1993. № 4. St. 19. [in Ukr.].

10. Buletsa, S. B. (2005) Pravo fizychnoi osoby na zhyttia ta zdorovia yak obiekt tsyvilno-pravovoi rehlementatsii: porivnialno-pravovy analiz rehulivannia v Ukraini, Uhorskkii, Slovatskkii ta

Cheskii respublikakh [The right of an individual to life and health as an object of civil law regulation: a comparative legal analysis of regulation in Ukraine, Hungary, Slovakia and the Czech Republic] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03 / Odeska natsionalna yurydychna akademiia. Odesa. 22 p. [in Ukr.].

11. Kyrychenko, Yu. V. (2017) Aktualni problemy konstytutsiino-pravovoho rehuliuвання prav, svobod ta oboviazkiv liudyny i hromadianyna v Ukraini v konteksti yevropeiskoho dosvidu [Actual problems of the constitutional and legal regulation of the rights, freedoms and duties of a person and a citizen in Ukraine in the context of European experience] : monohrafiia. Kyiv : «Tsentr uchbovoi literatury». 540 p. [in Ukr.].

12. Soldatenko, O. (2009) Perspektyvy realizatsii konstytutsiinoho prava hromadian na okhoronu zdorovia cherez medychne strakhuvannia [Prospects for realizing the constitutional right of citizens to health care through health insurance]. *Pravo Ukrainy*. № 3, pp. 54–58. [in Ukr.].

13. Konstytutsiia Respubliki Sloveniia [Constitution of the Republic of Slovenia] vid 23 hrudnia 1991 r. URL : <http://lib.rada.gov.ua/static/LIBRARY/catalog/law/sloven1.html>. [in Ukr.].

14. Konstytutsiia na Respublyka Bŭlgariia. *Narodno sŭbranye na Respublyka Bŭlgariia*. URL : <https://www.parliament.bg/bg/const>.

15. Semeniuk, O. (2008) Pravo liudyny na okhoronu zdorovia, medychnu dopomohu i sotsialne strakhuvannia v Ukraini: realnist chy deklaratsiia? [The human right to health care, medical assistance and social insurance in Ukraine: reality or declaration?]. *Prava liudyny: teoriia, realnist, perspektyvy : materialy Rehion. nauk.-prakt. konf.* (m. Dnipropetrovsk, 05 hrud. 2008 r.). Dnipropetrovsk : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, pp. 185–190. [in Ukr.].

16. Ūstava Slovenskej republiky. *Slov-Lex*. URL : <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/>.

17. Konstytutsiia Italiiskoi Respubliki (z peredmovoiu Volodymyra Shapovala) [Constitution of the Italian Republic (with a foreword by Volodymyr Shapoval)]. Kyiv : Moskalenko O.M., 2018. 62 p. URL : https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/1541579165const_italy.pdf. [in Ukr.].

18. Soldatenko, O. (2008) Pravo na okhoronu zdorovia u Konstytutsiakh Ukrainy ta inshykh yevropeiskykh derzhav [The right to health care in the Constitutions of Ukraine and other European states]. *Pravo Ukrainy*. № 8, pp. 20–24. [in Ukr.].

ABSTRACT

Yurii Kyrychenko, Liliia Baieva. The right to health care in Ukraine and European countries: comparative legal aspects of constitutional regulation. The provisions of the relevant norms of the constitutions of Ukraine and European states, which enshrine the right to health care, medical assistance and medical insurance, have been studied. On the basis of the comparative legal analysis, a conclusion was made about the compliance of the provisions of Art. 49 of the Constitution of Ukraine to the requirements of international human rights documents.

It has been proven that the right to health care occupies a special place among all the constitutional rights of a person, since a person's health is his inalienable good, without which, to one degree or another, other values lose their meaning, since a sick person is one way or another limited in their physiological and social activity, etc.

It is emphasized that the right to health care is an internationally recognized right, which is reflected in the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and the European Social Charter (revised), as well as in the constitutions of Azerbaijan, Albania, Andorra, Bulgaria, Armenia, Georgia, Estonia, Spain, Italy, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, North Macedonia, Moldova, Monaco, the Netherlands, Poland, Portugal, Romania, San Marino, Serbia, Slovakia, Slovenia, Turkey, Hungary, Croatia, the Czech Republic, Montenegro and Switzerland.

It was concluded that there is no unity regarding the regulation of the right to health care in the constitutions of European states. In the vast majority of European countries, this right is separated into a separate norm. At the same time, the constitutions of Luxembourg and Turkey state this right as a component of the right to social security and as part of the right to a healthy environment.

It was emphasized that the main responsibility of the state in the field of health care is to create conditions for effective and accessible medical care for all citizens, since public health problems require constant attention from the state, and the development of the health care system should be a priority among the main areas of social policy. That is, the state is obliged to provide and create equal opportunities for every person, regardless of the level of his social status, official position or material well-being. At the same time, efficiency involves obtaining the highest possible results of preventive, diagnostic, treatment, and rehabilitation measures, which are ensured by the proper quality of medical care, and accessibility means the absence of any territorial, organizational, financial, and other obstacles in obtaining the necessary care.

It was concluded that the provisions of Art. 49 of the Constitution of Ukraine mainly corresponds and is correlated with international documents on human rights, and in comparison with the corresponding norms of the constitutions of European states, the Constitution of Ukraine is the most socially oriented and provides citizens with more guarantees for the exercise of their rights to health care.

Keywords: *constitution, human rights, right to health care, medical assistance, medical insurance.*